การจำแนกความแตกต่างระหว่างสรรพนาม หน่วยสรรพนามและคำอ้างถึง ตามแนวคิดทางวากยสัมพันธ์

กิตตินาถ เรขาลิลิต*

บทคัดย่อ

ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ทางภาษาศาสตร์ 3 คำ ได้แก่ สรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึง เป็นจำนวนมากอย่างไรก็ตาม การใช้คำศัพท์ทั้งสามคำนี้ยังเป็นที่เข้าใจผิดและสับสนกันอยู่มาก บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและเปรียบเทียบพฤติกรรมทางวากยสัมพันธ์ให้เห็นถึงความแตกต่างของคำทั้งสามคำอย่างชัดเจน โดยพบว่านักไวยากรณ์มองว่าสรรพนามประกอบด้วยลักษณ์ประจำคำทางไวยากรณ์และจัดให้เป็นระบบกระบวนทัศน์แบบปิด กล่าวคือ ไม่สามารถเพิ่มสมาชิกได้โดยง่าย ในขณะที่หน่วยสรรพนามมักสร้างมาจากคำนาม เช่น คำเรียกญาติ หรือ คำเรียกอาชีพ นอกจากนี้หน้าที่ของหน่วยสรรพนามจะตีความตามวากยสัมพันธ์และปริจเฉท ส่วนคำอ้างถึงจะเป็นหน่วยทางภาษาศาสตร์ที่ใช้เพื่อแทนหน่วยอื่น อาจรวมถึงสรรพนาม หน่วยสรรพนาม สรรพนามศูนย์ หรือหน่วยทางภาษาอื่น

คำสำคัญ: สรรพนาม; บุรุษสรรพนาม; หน่วยสรรพนาม; คำอ้างถึง

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumknr@ku.ac.th

The Differentiation of Pronouns, Pronominals and Terms of Reference in Different Syntactic Approaches

Kitinata Rhekhalilit *

Abstract

Despite the large number of studies of pronouns, pronominals, and terms of reference, differentiation of these three linguistics terms is still confusing and controversial. This paper attempts to explain the differentiation of these three linguistic concepts from different grammatical points of view. This paper reveals that even though they are relatively close to each other, they have different characteristics. Many grammarians agree that pronouns in several languages display a set of inherent grammatical features such as number and person, and they are normally set in a closed paradigm; that is, new members are hardly ever added to the inventory. In contrast, pronominals are different in terms of their inherent features. Basically, pronominals are derived from nouns such as kinship terms, occupational terms, and so on. Their pronominal functions are interpreted mainly through syntactic and discourse strategies. Lastly, terms of reference denote any linguistic units functioning to replace other units. They can include pronouns, pronominals, zero pronouns and other linguistic elements.

Keywords: pronouns; personal pronouns; pronominals; terms of reference

---

* Lecturer, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumknr@ku.ac.th

1. บทนำ

ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน คงปฏิเสธได้ยากว่าเรามักใช้สรรพนามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น มโนทัศน์เรื่องบุรุษสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึง จึงเป็นหัวข้อที่ศึกษากันในสาขาภาษาศาสตร์อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้วิจัยต่างเลือกใช้คำศัพท์ทั้งสามนี้แตกต่างกันตามความเหมาะสมของงานวิจัยของตนเอง จึงอาจทำให้เกิดความสับสนสำหรับผู้เรียนภาษาศาสตร์จำนวนไม่น้อย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เขียนเพื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ทางภาษาศาสตร์ทั้งสามคำได้แก่ บุรุษสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึง ตามแนวภาษาศาสตร์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในคำศัพท์ทั้งสามมากขึ้น บทความนี้ได้แบ่งออกเป็นสามส่วน ในส่วนแรกผู้เขียนจะกล่าวถึงสรรพนาม (pronoun) และหน่วยสรรพนาม (pronominal) อย่างละเอียดตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ และมุ่งเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่างของคำศัพท์ ทั้งสองในทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ส่วนที่สองมุ่งอธิบายเรื่องคำอ้างถึง (term of reference) และในส่วนสุดท้ายผู้เขียนจะเปรียบเทียบสรุปความแตกต่างของคำศัพท์ทั้งสามให้ชัดเจน

2. สรรพนาม (pronoun) และหน่วยสรรพนาม (pronominal)

ที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ศึกษาสรรพนามและหน่วยสรรพนาม แต่ส่วนมากเป็นการศึกษาในปริบทของภาษาต่างประเทศ รวมถึงอาจยังไม่ได้ให้ความกระจ่างชัดในความแตกต่างระหว่างคำศัพท์ทางภาษาศาสตร์สองคำนี้ ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงต้องการแสดงให้เห็นวิธีการในการจำแนกสรรพนามและหน่วยสรรพนาม โดยเน้นตัวอย่างจากในภาษาอังกฤษและภาษาไทย พิจารณาประโยคตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) I want to meet you.

(2) ฉันอยากพบลูกเหลือเกิน

(3) แม่คิดว่าลูกควรจะตั้งใจเรียนให้มากกว่านี้

(4) แม่เดินไปตลาดแต่เช้ามืดทุกวันเพื่อซื้อข้าวให้ลูก

จากประโยคตัวอย่างที่ (1) ผู้พูดเรียกตัวเอง (speaker) ว่า *I* และเรียกผู้ที่พูดด้วย[1] (addressee) ว่า *you* ซึ่งเป็นการกำหนดโดยบทบาทของผู้ร่วมสนทนา (roles of participant) เช่นเดียวกับในประโยคตัวอย่าง (2) ซึ่งผู้พูดเรียกตัวเองว่า ฉัน ในขณะที่ในประโยคตัวอย่างที่ (3) ผู้พูดใช้คำแทนตัวเองว่า *แม่* และเรียกผู้ที่พูดด้วยว่า *ลูก* แต่เมื่อพิจารณาในประโยคที่ (4) คำว่า *แม่* และ *ลูก* ไม่ได้ทำหน้าที่แทนผู้พูดหรือผู้ที่พูดด้วยซึ่งแตกต่างไปจากในประโยคที่ (3) ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คำแทนตัวผู้ร่วมสนทนาหรือสรรพนาม[2] เช่น *I, you* หรือ ฉัน ทำหน้าที่แทนตัวผู้ร่วมสนทนาซึ่งถูกกำกับโดยหน้าที่ทางไวยากรณ์และบทบาทของผู้ร่วมสนทนา ส่วนในประโยคที่ (3) คำนาม *แม่* และ *ลูก* ทำหน้าที่แทนผู้ร่วมสนทนา และถูกนำมาใช้เสมือนคำสรรพนามโดยปรากฏเป็นทั้งประธานของประโยคหรือกรรมและใช้โยง (denote) ถึงบุรุษที่หนึ่งและบุรุษที่สอง เรียกว่า *หน่วยสรรพนาม* (pronominal) (Cooke, 1968; Siewierska, 2004) โดยสรุป หน่วยสรรพนามนั้นคือคำนามที่ใช้ทำหน้าที่แทนผู้ร่วมสนทนานั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบการใช้สรรพนามและหน่วยสรรพนาม พบว่าสรรพนามถูกกำกับโดยหน้าที่ทางไวยากรณ์และบทบาทของผู้ร่วมสนทนา ทำให้เราเข้าใจบทบาทของผู้ร่วมสนทนาโดยทันทีโดยไม่จำเป็นต้องตีความจากปริบท หรืออีกนัยหนึ่งคือตีความจากประโยคที่สรรพนามปรากฏ ในขณะที่หน่วยสรรพนามจำเป็นต้องอาศัยตำแหน่งทางไวยากรณ์เพื่อทำความเข้าใจ เช่น คำว่า *I* หรือ *you* ในภาษาอังกฤษแม้จะปรากฏเพียงลำพังโดยไม่ได้อยู่ในประโยคใดๆ ก็ตาม ผู้ฟังยังสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเป็นคำที่ใช้อ้างถึงผู้พูดหรือผู้ที่พูดด้วยตามลำดับ ในขณะที่คำว่า *แม่* ไม่สามารถตีความได้เนื่องจากไม่มี*ลักษณะประจำคำ* (inherent feature) ที่บ่งบอกบทบาทของผู้ฟังซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในภายหลัง

---

[1] สังเกตได้ว่าเราเรียกผู้ร่วมสนทนาว่า ผู้ที่พูดด้วย (addressee) ซึ่งแตกต่างจากผู้ฟัง (hearer) ซึ่งหมายถึงผู้ได้ยินการสนทนาโดยบังเอิญแต่อาจจะไม่ได้เป็นผู้ร่วมบทสนทนาก็ได้ (Dixon, 2010)

[2] ในบทความนี้จะใช้คำว่า สรรพนาม แทน คำสรรพนามซึ่งเจาะจงถึงบุรุษสรรพนามเป็นหลัก

ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์กลุ่มหนึ่ง เช่น สวีท (Sweet, 1892) บลูมฟิลด์ (Bloomfield, 1933) แคมป์เบลล์ (Campbell, 1969) มูลเฮาส์เลอร์ และ ฮาร์เร่ (Mühlhäusler & Harré, 1990) คริสตัล (Crystal, 1999) และ ฟินเกลสไตน์ (Finkelstein, 2006) *สรรพนาม* หรือ *คำสรรพนาม* เป็นกลุ่มคำที่ใช้เพื่อแทนคำนามหรือนามวลีกล่าวคือเมื่อมีการกล่าวถึงคำนามคำหนึ่งก่อนหน้านี้เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวคำนามนั้นซ้ำ ผู้พูดมักจะใช้สรรพนามแทนคำนามดังกล่าว เช่น

(5) $Jack_i$ is a good man. He_i is also my best friend.[3]

(6) Jack is a good man. Jack is also my best friend.

ในตัวอย่าง (5) ผู้พูดได้กล่าวถึงชายที่ชื่อ *Jack* ในประโยคแรก ดังนั้นเมื่อต้องการเอ่ยถึง *Jack* อีกครั้งในประโยคที่สองเขาจึงใช้สรรพนามบุรุษที่สาม *he* เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวซ้ำดังที่ปรากฏในตัวอย่าง (6) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้ว สรรพนามไม่ได้ทำหน้าที่แทนคำนามเพียงอย่างเดียว แต่บ่อยครั้งที่ทำหน้าที่แทนนามวลีได้ด้วยดังในตัวอย่าง (7) เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงนามวลี *The man* ซ้ำ ผู้พูดจึงเลือกใช้สรรพนาม *he* ในประโยคที่สอง

(7) *$The\ man_i$ is going down. He_i is going to meet the captain*.

สำหรับบลูมฟิลด์ รูปแทน หรือ สรรพนาม นั้นสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภท ได้แก่ รูปไม่อิสระ (dependent) และรูปอิสระ (independent) โดยประเภทแรกนั้นจะเกิดควบคู่กับรูปนำ (antecedent) ซึ่งอาจปรากฏในคำพูดหรือถ้อยคำนั้นๆ อยู่ด้วย ในขณะที่ประเภทที่สองไม่ปรากฏคู่กับรูปนำ เช่น *It's raining.* คำว่า *it* ไม่จำเป็นต้องมีรูปนำปรากฏร่วมในถ้อยคำ

การตัดสินให้สรรพนามทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของนามวลียังเป็นที่ถกเถียงของนักไวยากรณ์ โดยกลุ่มสโตอิกส์ได้เสนอแนวคิดเรื่อง "nobody-paradox" (Heusinger, 2002) กล่าวคือเราไม่สามารถแทนที่สรรพนาม *he* ได้ในทุกประโยคเสมอไป หรืออีกนัยหนึ่ง กล่าวได้ว่า ประโยคบางประโยคเมื่อแทนที่ด้วยสรรพนาม *he* แล้วมีความหมายไม่เหมือนกับประโยคเดิมดังเช่นในประโยค (8) และ (9) ดังต่อไปนี้

[3] การใช้ตัวอักษรห้อยท้ายคำนามเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการอ้างถึงสิ่งเดียวกัน

(8) If somebody$_i$ is in Athens, it is not the case that he$_i$ is in Rhodes.

(9) If somebody is in Athens, it is not the case that somebody is in Rhodes.

(Heusinger, 2002, p. 112)

แม้ว่า *he* ในตัวอย่าง (8) จะมีรูปนำ คือ *somebody* แต่เมื่อเราแทนที่สรรพนาม *he* ด้วยรูปนำเดียวกัน ความหมายของประโยคสองประโยคจะแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจตัดสินได้ว่าสรรพนามทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคำนามคำหนึ่งคำใดเสมอไป นักภาษาศาสตร์บางกลุ่มจึงมองว่าสรรพนามนั้นเป็นมากกว่ารูปแทนของรูปนำใดรูปนำหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นลักษณะของลักษณ์ที่มาประกอบกันเป็นคำสรรพนามขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ โธมัส (Thomas, 1993) ฮาร์เลย์ กับ ริทเทอร์ (Harley & Ritter, 2002) และ กีวอน (Givon, 1984) ที่มองตรงกันว่า สรรพนามประกอบด้วยลักษณ์ต่างๆ เช่น บุรุษ เพศ หรือพจน์ เป็นต้น โดยโธมัส กล่าวว่า ระบบสรรพนาม (pronoun set) ประกอบเรื่องของพจน์ บุรุษ และการรวมหรือไม่รวมผู้ฟัง (Thomas, 1993, p. 13) ฮาร์เลย์ และริทเทอร์ ได้เสนอรูปแบบของลักษณ์ต่างๆ ของสรรพนามโดยเรียกว่า *ระบบลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำ* (morphosyntactic feature geometry) โดยอาศัยแนวคิดเรื่องลักษณ์ในทางสัทวิทยามาอธิบายคำสรรพนาม โดยแสดงออกมาได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

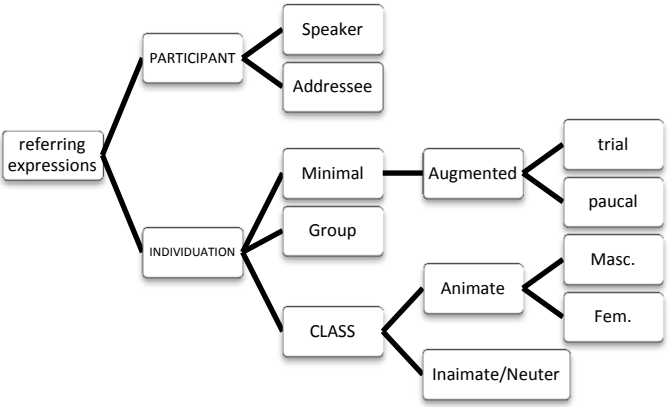

แผนภูมิที่ 1. ระบบลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำของสรรพนาม
(ดัดแปลงจาก Harley & Ritter (2002, p. 25))

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า ลักษณ์เชิงคำนาม (nominal features) จะอยู่ในตำแหน่ง *referring expression* คือตำแหน่งสูงสุด นั่นคือสรรพนามทุกตัวจะมีลักษณ์เช่นเดียวกับคำนาม และสามารถแบ่งลักษณ์ออกมาได้สามกลุ่มนั่นคือ *PARTICIPANT* หรือบทบาทของผู้ร่วมสนทนา แบ่งออกเป็น บุรุษที่หนึ่งและสอง (1st และ 2nd person: speaker and addressee) และ “INDIVIDUATION” หรือลักษณะประจำคำ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม (group) หรือพหูพจน์ (plural) และ จำนวนน้อยสุด (minimal) ซึ่งแสดงเรื่องพจน์ ได้แก่ เอกพจน์ (singular), ทวิพจน์ (dual) หรือ *augmented* (ได้แก่ *trial* และ *paucal*) และลักษณ์ชนิด (CLASS) ซึ่งจะระบุเรื่องของเพศ หรือการแยกประเภทย่อยอื่น ยกตัวอย่างเช่น

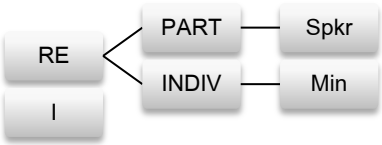

แผนภูมิที่ 2. ลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำของสรรพนาม *I*
(ดัดแปลงจาก Harley & Ritter (2002, pp. 29-30))

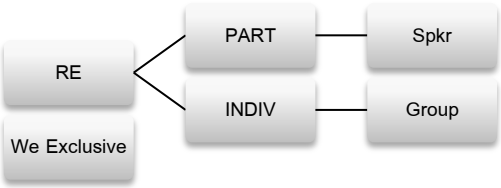

แผนภูมิที่ 3. ลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำของสรรพนาม *we* แบบไม่รวมผู้ฟัง
(ดัดแปลงจาก Harley & Ritter (2002, pp. 29-30))

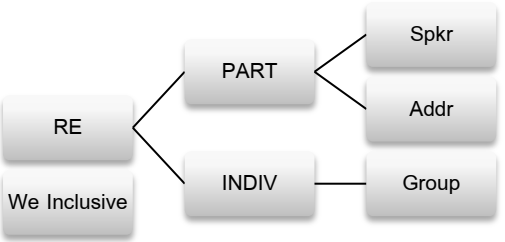

แผนภูมิที่ 4. ลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำของสรรพนาม *we* แบบรวมผู้ฟัง (ดัดแปลงจาก Harley & Ritter (2002, pp. 29-30))

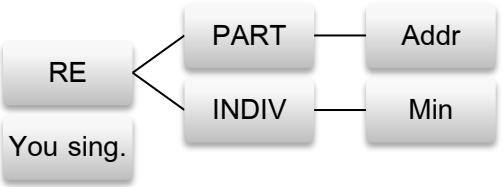

แผนภูมิที่ 5. ลักษณ์เชิงวากยสัมพันธ์หน่วยคำของสรรพนาม *you* (ดัดแปลงจาก Harley & Ritter (2002, pp. 29-30))

นอกจากนี้ กีวอน (Givon, 1984) ยังได้ศึกษาเรื่องลักษณ์ในสรรพนามตามแนวแบบลักษณ์หน้าที่ (Functional-Typology Approach) และได้พบว่าจะมีลักษณ์หนึ่งกลุ่มที่พบได้ในภาษาส่วนมาก ได้แก่ ลักษณ์ดังต่อไปนี้

ก. การบ่งชี้ผู้ร่วมเหตุการณ์ หรือ บุรุษ (person) ได้แก่ บุรุษที่หนึ่ง บุรุษที่สอง และบุรุษที่สาม

ข. พจน์ (number) ได้แก่ เอกพจน์ ทวิพจน์ และพหูพจน์

ค. การรวมและไม่รวมผู้ฟัง (inclusion/exclusion) หมายถึง การรวมหรือการไม่รวมผู้ฟังไว้กับสรรพนามบุรุษที่หนึ่งที่ไม่ใช่เอกพจน์

ง. ชั้นและเพศ (class/gender) มักเป็นลักษณ์ของสรรพนามบุรุษที่สามที่แสดงการแบ่งประเภท มักแบ่งเป็นเพศชาย เพศหญิง และไม่มีเพศ

จ. การบ่งชี้ระยะ (spatial deixis) มักเป็นลักษณ์ของสรรพนามบุรุษที่สาม ซึ่งแสดงระยะใกล้-ไกล หรือการมองเห็นได้ ต่อผู้พูดและผู้ฟัง บางภาษาอาจนำไปใช้ในการบ่งชี้เวลาได้ด้วย

ฉ. บทบาทการก (case-role) คือการบ่งความหมายหรือความสัมพันธ์ของสรรพนามกับคำอื่นๆ เช่น กริยา คำบุพบท เป็นต้น เช่น ผู้กระทำ (agent) ผู้ถูกกระทำ (patient) ผู้รับประโยชน์หรือกรรมรอง (dative) เป็นต้น

จากข้อมูลของกีวอนแสดงให้เห็นว่าในภาษาส่วนมากมักมีการแบ่งแยกชัดเจนระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ในการสื่อสาร ได้แก่ บุรุษที่หนึ่ง บุรุษที่สอง และบุรุษที่สาม และพบว่า ลักษณ์บางอย่างเป็นลักษณ์ที่เกิดได้กับเฉพาะสรรพนามบุรุษที่สาม ได้แก่ ชั้นและเพศ รวมถึงการบ่งชี้ระยะ ทั้งนี้กีวอนอ้างว่าเพราะเป็นไปได้ที่ผู้พูดและผู้ฟังปรากฏอย่างชัดเจนในการติดต่อสื่อสาร ทำให้มีบริบทที่ชัดเจนอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องใช้รูปภาษาในการระบุลักษณ์บางประการ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้ เพราะแม้ในการติดต่อสื่อสาร การใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งและสองอาจจะไม่มีการระบุลักษณ์ทางไวยากรณ์ แต่กลับมีการสื่อถึงนัยทางสังคมมากกว่าการใช้รูปอ้างถึงบุรุษที่สาม เนื่องจากระหว่างการสื่อสารโดยเฉพาะแบบการสนทนาต่อหน้าจำเป็นต้องระบุลักษณ์บางประการ เช่น การแสดงอำนาจ การแสดงความเคารพ และความสนิทสนม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวไม่สามารถอธิบายได้ด้วยลักษณ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น สรุปได้ว่ามีนักภาษาศาสตร์บางส่วนมองสรรพนามไม่ได้เป็นเพียงรูปแทนแต่วิเคราะห์เป็นหน่วยที่ลักษณ์ภายในของสรรพนามเองประกอบกันเป็นสรรพนามหนึ่งคำ จึงอาจเรียกได้ว่า *สรรพนามเป็นกลุ่มของลักษณ์* (bundles of features) นั่นเอง

ในขณะที่นักไวยากรณ์บางสำนัก เช่น ไวยากรณ์ปริวรรตเพิ่มพูน (Transformation and Generative Grammar) กลับมองแตกต่างออกไป กล่าวคือ ไม่ได้มองว่า สรรพนามเป็นรูปแทนของคำนามคำใดหรือนามวลีใด หากแต่เป็นผลของกฎปริวรรต (transformational rules) ที่มีชื่อว่า กฎการทำให้เป็นสรรพนาม (pronominalisation) แนวคิดดังกล่าวมองว่า ประโยคประกอบด้วยโครงสร้างลึก (deep structure) และโครงสร้างผิว (surface structure) และสรรพนามเป็นผลของการใช้กฎปริวรรตจากระดับโครงสร้างลึกมาสู่ระดับโครงสร้างผิว โดยแบ่งเป็นสองเงื่อนไข ได้แก่

ก. การทำให้เป็นสรรพนามแบบด้านหน้าแบบไม่มีเงื่อนไข (unconditional forward pronominalisation)

ข. การทำให้เป็นสรรพนามแบบด้านหลัง (backward pronominalisation) ที่อนุญาตเฉพาะ เมื่อหน่วยนามตัวแรกของหน่วยนามสองหน่วยที่อ้างถึงสิ่งเดียวกันอยู่ในอนุพากย์ที่ไม่ควบคุมหน่วยนามที่สอง (Backward pronominalisation is allowed only if the first of the two coreferential NPs is in a subordinate clause that does not dominate the second.)

(Kuno, 1987, p. 32)

ต่อมาในทฤษฎีไวยากรณ์กำกับและผูกยึด (Government and Binding Theory) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการตีความ (interpretivism) อธิบายการตีความสรรพนามในไวยากรณ์ โดยนักไวยากรณ์ในทฤษฎีนี้วิเคราะห์ว่าสรรพนามนั้นเกิดจากเงื่อนไข (condition) และไม่ได้เกิดจากจากการใช้กฎปริวรรต ส่วนทฤษฎีศัพทการก (Lexicase Dependency Grammar) มองสรรพนามว่าเกิดจากกฎการตีความทางความหมาย (semantic interpretation rules) เรียกว่า กฎการตีความสรรพนาม (pronoun interpretation) (Starosta, 1988) จะเห็นได้ว่าเมื่อแนวคิดเรื่องสรรพนามนั้นแตกต่างกันออกไปส่งผลให้นิยามของสรรพนามแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างสรรพนามและหน่วยสรรพนามอีกประการหนึ่ง คือ สรรพนามโดยเฉพาะบุรุษสรรพนามในภาษามักจะจัดเป็นชุดคำ (paradigm) ที่มีความเป็นระบบ โดยแต่ละสมาชิกจะปรากฏกันอย่างสับหลีก (Siewierska, 2004) การที่หน่วยสรรพนามไม่ถูกจัดเป็นชุดคำ อาจเป็นเพราะหน่วยสรรพนามเป็นหน่วยนามที่นำมาใช้แทนคำนามอื่นๆ จึงอาจมีจำนวนไม่จำกัด ดังนั้นจึงไม่สามารถจัดเป็นชุดคำอย่างเป็นระบบได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สรรพนามในภาษามีสมาชิกจำนวนจำกัดนั่นเอง ดังนั้นนักภาษาศาสตร์จึงได้จัดให้สรรพนามเป็นหมวดคำปิด[4] ในขณะที่หน่วยสรรพนามเป็นหมวดคำเปิด ดังตัวอย่างชุดคำของบุรุษสรรพนามต่อไปนี้

[4] Pagiotidis (2002) ได้วิเคราะห์ให้สรรพนามในภาษาไทยเป็นระบบคำเปิดเพราะสามารถมีสมาชิกที่ยืมมาจากภาษาอื่นๆ ได้ เช่น *อั๊ว* หรือ *ไอ* เป็นต้น

ตารางที่ 1

กระบวนทัศน์บุรุษสรรพนามการกประธาน (Nominative) ในภาษาเยอรมัน (วรรณนา แสงอร่ามเรือง, 2548, น. 90)

บุรุษ (person)	**เอกพจน์ (Singular)**	**พหูพจน์ (Plural)**
บุรุษที่หนึ่ง (1st person)	ich	wir
บุรุษที่สอง (2nd person)	du, Sie	ihr, Sie
บุรุษที่สาม (3rd person)	er (m.), sie (f.), es (n.)	sie

ตารางที่ 2

กระบวนทัศน์บุรุษสรรพนามการกประธาน (nominative) ในภาษาสเปน (Turk, 2004, p. 109)

บุรุษ (person)	**เอกพจน์ (Singular)**	**พหูพจน์ (Plural)**
บุรุษที่หนึ่ง (1st person)	yo	nosotros/ nosotras
บุรุษที่สอง (2nd person)	tu (informal), usted (formal)	vosotros/ vosotras (informal), ustedes (formal)
บุรุษที่สาม (3rd person)	el (m.), ella (f.), ello	ellos (m.)/ ellas (f.)

ตารางที่ 3

กระบวนทัศน์ของระบบบุรุษสรรพนามในการกประธาน (nominative) ในภาษาคานาคานาวู (Kanakanavu) (Jen-keui Li, 2004, p. 454)

สรรพนาม (pronoun)	**บุรุษ (person)**	**เอกพจน์ (singular)**	**พหูพจน์ (plural)**
สรรพนามอิสระ (free pronoun)	บุรุษที่ 1 (1st person)	iiku/ iikia	iikita(incl.), iikimi/ iikia(excl.)
	บุรุษที่ 2 (2nd person)	iikasu/ iimukasu	iikamu, iimukamu

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สรรพนาม (pronoun)	**บุรุษ (person)**	**เอกพจน์ (singular)**	**พหูพจน์ (plural)**
	บุรุษที่ 3 (3rd person)	iisa	nuani
สรรพนามไม่อิสระ (bound pronouns)	บุรุษที่ 1 (1st person)	ku/ kia	kita (incl.), kimi/ kia (excl.)
	บุรุษที่ 2 (2nd person)	kasu	kamu
	บุรุษที่ 3 (3rd person)	-	m-ini

ตารางที่ 4

กระบวนทัศน์ของระบบบุรุษสรรพนามในภาษาจีนกลาง (Kroeger, 2005,141)

บุรุษ (person)	**เอกพจน์ (Singular)**	**พหูพจน์ (Plural)**
บุรุษที่หนึ่ง (1st person)	wo	women
บุรุษที่สอง (2nd person)	ni	nimen
บุรุษที่สาม (3rd person)	ta	tamen

จากตารางที่ 1-4 จะเห็นได้ว่าบุรุษสรรพนามในภาษาทั่วไปนั้น จะจัดเป็นชุดคำได้อย่างเป็นระบบ เช่น บุรุษสรรพนามในการกประธาน (nominative) ของทั้งสี่ภาษาข้างต้นจัดได้เป็นระบบที่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างสรรพนามที่มีการจัดเป็นชุดคำ และหน่วยสรรพนามซึ่งไม่จัดเป็นชุดคำ

นอกจากเรื่องการจัดเป็นชุดคำแล้ว ความแตกต่างอีกประการหนึ่งของสรรพนามกับหน่วยสรรพนามคือ รูปนำ (antecedent) สรรพนามนั้นมักถูกวิเคราะห์ว่าเป็นรูปแทนของรูปนำที่ปรากฏข้างต้น เช่น

(10) Steve's aunt married last Thursday. She is Italian.

ประโยค (10) แสดงให้เห็นว่ารูปนำของสรรพนาม *she* คือ *Steve's aunt* และจะเห็นได้ สรรพนาม *she* สอดคล้องกับลักษณะทางไวยากรณ์ของรูปนำ ได้แก่ *she* เป็นสรรพนามระบุเพศหญิงเอกพจน์เช่นเดียวกับ *steve's aunt* ที่เป็นเพศหญิงและเป็นเอกพจน์ โดยอาจแสดงความสัมพันธ์ได้ในภาพที่ 1 ต่อไปนี้

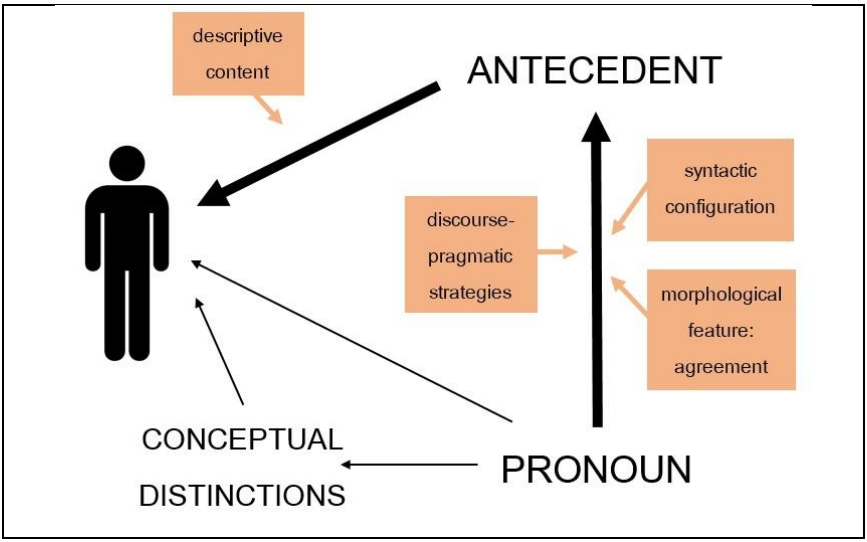

ภาพที่ 1. การตีความการอ้างถึงของสรรพนามผ่านตัวนำ (Wiese & Simon, 2002, p. 7)

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสรรพนาม *she* จะสัมพันธ์กับรูปนำ *Steve's aunt* ซึ่งจะโยงเข้ากับบุคคลหรือวัตถุที่อ้างถึงในโลกในฐานะตัวกลาง สรรพนามไม่ได้โยงเข้ากับบุคคลโดยตรง นักภาษาศาสตร์มักเรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า *การแทน* (anaphora) และเรียกสรรพนามลักษณะนี้ว่า *สรรพนามแทน* (anaphoric pronoun) (กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิช, 2551; Kroeger, 2005; Heusinger, 2002; Muhlhausler & Harre, 1990) อย่างไรก็ตาม บางครั้งสรรพนามอาจไม่มีความสัมพันธ์กับรูปนำ แต่อาจโยงไปถึงสิ่งที่อ้างถึงได้โดยตรง เช่น

(11) Oh dear—Look at *him!*

(12) Elizabeth married last Tuesday. *He* is Italian.

ตัวอย่าง (11) และ (12) ข้างต้นไม่ได้มีรูปนำปรากฏในประโยคสำหรับสรรพนาม *him* และ *he* แต่สรรพนาม *him* และ *he* ได้โยงเข้ากับวัตถุและบุคคลโดยตรง โดยไม่ผ่านรูปนำ ดังแสดงภาพที่ 2 ต่อไปนี้

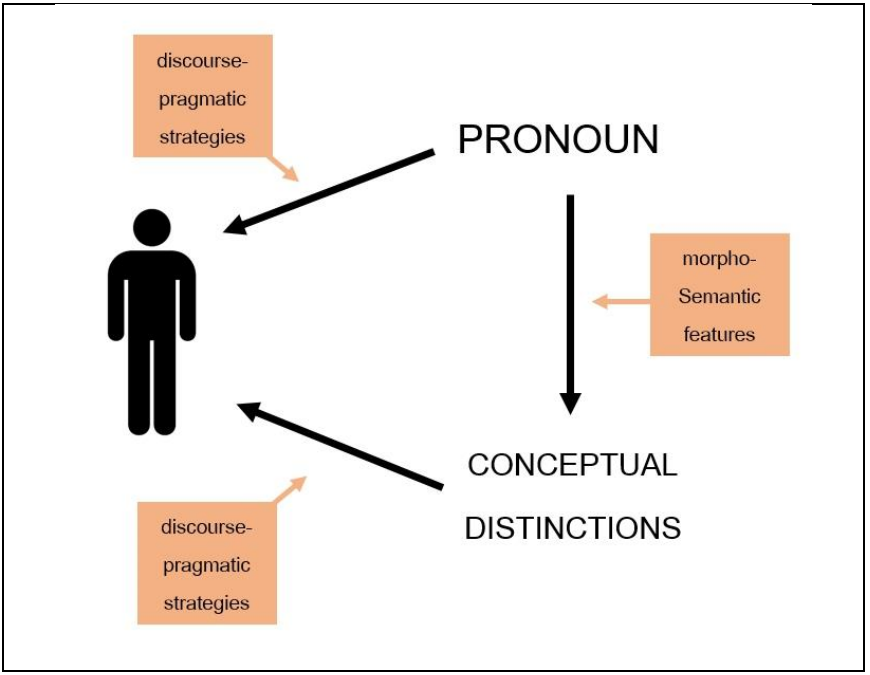

ภาพที่ 2. การตีความการอ้างถึงของสรรพนามโดยอาศัยปริบท
(Harley & Ritter, 2002, p. 5)

ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสรรพนามอาจโยงเข้ากับวัตถุหรือบุคคลได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านรูปนำได้ เช่น ประโยค (12) การจะตีความ *He* ในประโยคจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางโลก ในการตีความว่างานแต่งงานต้องมีทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว เพราะฉะนั้น *He* จึงน่าจะหมายถึงเจ้าบ่าว แม้จะไม่ปรากฏรูปนำของเจ้าบ่าวในประโยคเลยก็ตาม ซึ่งจะเรียกความสัมพันธ์ลักษณะนี้ว่าการบ่งชี้ (deixis) และเรียกสรรพนามลักษณะนี้ว่า *รูปบ่งชี้* (deitic expression) (กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์และ ธีรนุช โชคสุวณิช, 2551; Kroeger, 2005; Heusinger, 2002; Muhlhausler & Harre, 1990)

จะเห็นได้ว่าสรรพนามนั้นอาจทำหน้าที่ได้เป็นทั้งรูปบ่งชี้ (deictic expression) คือไม่มีรูปนำปรากฏร่วม หรืออาจทำหน้าที่เป็นสรรพนามแทน (anaphoric pronoun) คือมีรูปนำปรากฏร่วมในปริจเฉท ในขณะที่หน่วยสรรพนาม (pronominal) มักจะทำหน้าที่เป็นรูปบ่งชี้เท่านั้น กล่าวคือ หน่วยสรรพนามมักไม่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามแทนได้เพราะมักจะไม่ปรากฏร่วมกับรูปนำ (antecedent)

(13) *?ผู้ชายคนนั้น*$_i$กำลังเดินหลบไปอย่างรวดเร็ว *พี่ชาย*$_i$ดูลุกลี้ลุกลน[5]

(14) *ผู้ชายคนนั้น*$_i$กำลังเดินหลบไปอย่างรวดเร็ว *เขา*$_i$ดูลุกลี้ลุกลน

ประโยค (13) นั้นอาจฟังดูไม่ถูกต้องนักในสายตาของเจ้าของภาษาแต่ในประโยค (14) ตัดสินได้ว่าเป็นประโยคที่ถูกต้องตามไวยากรณ์และสามารถเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า หน่วยสรรพนามจะไม่ทำหน้าที่เป็นรูปแทนนั่นเอง

โดยสรุปแล้ว สรรพนามและหน่วยสรรพนามเป็นหน่วยทางภาษาที่มีความคล้ายคลึงกันแต่แตกต่างกันด้วยลักษณะทางไวยากรณ์แตกต่างกันดังต่อไปนี้ ก) สรรพนามจัดเป็นหมวดคำปิดที่มีสมาชิกจำนวนจำกัด ในขณะที่หน่วยสรรพนามเป็นคำที่มาจากหน่วยนามจึงจัดเป็นหมวดคำเปิด ข) เนื่องจากเป็นหมวดคำปิด สรรพนามจึงมักถูกจัดให้เป็นชุดคำ (paradigm) ที่เป็นระบบ แต่หน่วยสรรพนามไม่จัดเป็นระบบได้เช่นเดียวกับสรรพนาม ค) ลักษณะทางวิทยาหน่วยคำที่บ่งบอกบทบาทของผู้ร่วมสนทนาเป็นลักษณะเฉพาะตัวของสรรพนาม ในขณะที่หน่วยสรรพนามไม่มีลักษณ์ภายใน (inherent feature) ที่บ่งบอกบทบาทของผู้ร่วมสนทนา แต่จะอาศัยการเรียงคำหรือปริบทของการสนทนาเพื่อตีความบทบาทของผู้ร่วมสนทนา ในหัวข้อต่อไปผู้เขียนจะอธิบายคำอ้างถึง (term of reference) เพื่อเปรียบเทียบกับสรรพนามและหน่วยสรรพนามที่กล่าวมาข้างต้น

[5] นักภาษาศาสตร์ใช้เครื่องหมาย ? วางไว้หน้าประโยคแสดงว่าประโยคเป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์แต่ไม่ใช้ในความเป็นจริง

3. คำอ้างถึง (term of reference)

คำอ้างถึง (terms of reference) เป็นคำที่นักภาษาศาสตร์สังคมรวมทั้งนักวัจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉทวิเคราะห์นิยมใช้โดยมีส่วนคล้ายคลึงกับหน่วยสรรพนามเพราะเป็นคำที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน นั่นคือ ใช้อ้างถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โซอิจิ อิวาซากิ และ ปรียา อิงคภิรมย์ (Iwasaki & Ingkaphirom, 2005) และ กุลธิดา กลิ่นเฟื้อง (2544) ได้ให้นิยามสำหรับคำอ้างถึงไว้คล้ายกันว่าหมายถึงคำที่ใช้อ้างถึงบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงตนเอง อ้างถึงผู้พูด หรืออ้างถึงบุคคลอื่น คำอ้างถึงอาจเป็นได้ทั้งคำบุรุษสรรพนามหรือคำนามอื่นที่นำมาใช้เช่นเดียวกับบุรุษสรรพนาม เช่น ก) คำเรียกญาติ เช่น *ป้า แม่ ลุง ยาย* ฯลฯ ข) คำแสดงอาชีพ เช่น *คุณหมอ อาจารย์ ช่าง* ฯลฯ ค) ชื่อเฉพาะ เช่น *ฮิลารี่ กลอเรีย สุรินทร์ มาร์ค โอบามา* ฯลฯ แม้กระทั่งการละรูปสรรพนามหรือที่เรียกว่าการใช้สรรพนามศูนย์ (zero pronouns) นอกจากนี้ คำอ้างถึงมีการใช้ที่หลากหลายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เช่น บทบาทของอายุ เพศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และความสนิทสนม อาจกล่าวได้ว่า การเลือกใช้คำอ้างถึงต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นนอกเหนือจากบทบาททางไวยากรณ์

แคมป์เบล (Campbell, 1969) ได้ศึกษาคำอ้างถึงในภาษาไทยโดยเรียกว่า *คำแทนที่นาม* (noun substitute) แคมป์เบลเสนอว่านอกจากสรรพนามแล้ว ยังมีกลุ่มคำอื่นที่สามารถแทนที่คำนามได้ เช่น คำลักษณนาม (numeral classifier) เช่น *ผมมีหนังสือสามเล่ม เล่มนี้ดีกว่าสองเล่มนั้น* คำว่า *เล่ม* ในที่นี้ทำหน้าที่แทนรูปนำ *หนังสือ* หรือการใช้สรรพนามศูนย์ โดยมีตำแหน่งที่เกิดเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น การแทนคำนามในประโยคเปรียบเทียบ เช่น *ถ้าหากว่า___จะต้องเมากันละก็ เมารักเห็นจะดีกว่า* เป็นต้น

นอกจากนี้ ฮัลลิเดย์ (Halliday & Hasan, 1985; Halliday, 1985) ได้ศึกษาเรื่องการอ้างถึงโดยใช้กรอบไวยากรณ์หน้าที่ (Functional Grammar) และเรียกว่ารูปภาษาเหล่านี้ว่า *หน่วยอ้างถึง* (referent item) ฮัลลิเดย์เสนอว่าคำที่ใช้อ้างถึงสิ่งต่างๆ นั้นสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ก) การอ้างถึงบุคคล (personal reference)

ข) การอ้างถึงแบบเจาะจง (demonstrative reference) และ ค) การอ้างถึงแบบเปรียบเทียบ (comparative reference) สำหรับการอ้างถึงบุคคลไม่ได้หมายถึงเฉพาะบุรุษสรรพนามเสมอไป แต่เป็นการอ้างถึงบุรุษและรวมถึงคำหน้าที่อื่นที่แสดงถึงบุคคล เช่น คำคุณศัพท์แสดงความเป็นเจ้าของ (possessive adjective) และสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ (possessive pronoun) โดยแสดงออกมาเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

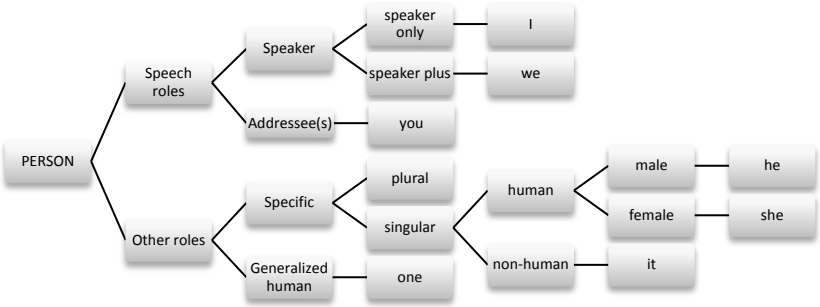

แผนภูมิที่ 6. ระบบการอ้างถึงบุรุษในภาษาอังกฤษ
(Halliday & Hasan, 1976, p. 44)

แผนภูมิที่ 6 แสดงการจำแนกคำอ้างถึงบุรุษแบบต่างๆ ในภาษาอังกฤษ เช่น คำอ้างถึงบุรุษในบทบาทการพูด (speech role) ว่าเป็นผู้พูดเท่านั้น (speaker only) ได้แก่ *I* ซึ่งเป็นตัวแทนของคำอ้างถึงบุรุษอื่นๆ เช่น *my, mine* และ *me* เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเภทของคำอ้างถึงแบบเจาะจง (demonstrative reference) เช่น ก) คำนำหน้าคำนาม เช่น *the, these, this, those, that* ข) สรรพนามเจาะจง เช่น *this, that* และ ค) กริยาวิเศษณ์ เช่น *here, there, now, then* ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย (adjuncts) เป็นต้น

(15) *The* sun was shining on *the* sea.

(16) This is *the* house that Jack built.

(17) Algy met a bear. *The* bear was bulgy. *The* bulge was Algy.

(Halliday, 1985, p. 292)

ในตัวอย่าง (15) ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าพระอาทิตย์และทะเลที่กำลังพูดถึงนั้นหมายถึง พระอาทิตย์ดวงไหน และทะเลที่อ้างถึงนั้นหมายถึงทะเลที่ไหน แม้ว่าจะไม่ได้ยืนอยู่ ณ ทะเลที่นั้น ในขณะที่ตัวอย่าง (16) และ (17) ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ทันที่ว่าหมายถึงบ้านหลังไหนหรือหมีตัวไหนเพราะมีข้อมูลปรากฏอยู่ในประโยคทั้งแบบที่ปรากฏข้างหลังใน (16) และปรากฏข้างหน้าแบบใน (17) ซึ่ง *the* ในประโยค (17) เป็นความสัมพันธ์แบบรูปแทน (anaphoric) คำอ้างถึงอีกประเภทหนึ่ง คือ คำอ้างถึงแบบเปรียบเทียบ (comparative reference) คำอ้างถึงชนิดนี้จะแตกต่างจากคำอ้างถึงแบบบุรุษและแบบเจาะจงเนื่องจากสองแบบแรกจะเป็นการอ้างถึงหน่วยในภาษาสองหน่วยที่มีการอ้างถึงสิ่งเดียวกัน (co-reference) ในขณะที่การอ้างถึงแบบเปรียบเทียบจะไม่แสดงถึงสิ่งเดียวกัน แต่ต้องอาศัยการตีความด้วยกรอบของการอ้างถึง (frame of reference) ว่ากำลังพูดถึงสิ่งเดียวกัน สิ่งที่ต่างกัน คล้ายกัน หรือเท่าเทียมกัน เช่น *the, same, another, similar, different* หรือ *likewise* เป็นต้น สรุปได้ว่าคำอ้างถึงนั้นเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เพราะครอบคลุมทั้งสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอื่นที่ทำหน้าที่อ้างถึง เช่น คำนำหน้าหรือกริยาวิเศษณ์ แต่ในการตีความจำเป็นต้องใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นสำคัญ

4. สรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการให้ความชัดเจนเรื่องความหมายของคำศัพท์ภาษาศาสตร์สามคำ ได้แก่ สรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึง ตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ในหลายแนวคิด พบว่า แม้ทั้งสามคำจะมีหน้าที่ในการอ้างถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งเหมือนกัน แต่มีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือคำอ้างถึงเป็นคำที่ใช้ได้ในความหมายกว้างที่สุดโดยครอบคลุมทั้งสรรพนามและหน่วยสรรพนาม นอกจากนี้คำอ้างถึงยังรวมถึงหน่วยอื่นๆ เช่น สรรพนามศูนย์ หรือลักษณนาม ส่วนสรรพนามและหน่วยสรรพนามมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาองค์ประกอบจะพบว่า สรรพนามนั้นมักประกอบด้วยลักษณ์ที่บอกหน้าที่ทางไวยากรณ์และบทบาทของผู้ร่วมสนทนาอย่างชัดเจน แต่หน่วยสรรพนามจะมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับหน่วยนาม (nominal) ส่วนในประเด็นเรื่องการตีความการอ้างถึงนั้น การตีความสรรพนามมักใช้วิธีการทางวากยสัมพันธ์หน่วยคำ (morpho-syntactic strategy) และมักสามารถเป็นได้

ทั้งสรรพนามแทนและรูปบ่งชี้ ส่วนการตีความหน่วยสรรพนามมักอาศัยเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์เป็นหลักและพบว่าหน่วยสรรพนามมักทำหน้าที่เป็นรูปบ่งชี้เป็นหลัก ในขณะที่การตีความคำอ้างถึงเน้นเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ และเช่นเดียวกับสรรพนาม คำอ้างถึงสามารถใช้เป็นทั้งรูปแทนและรูปบ่งชี้

ประเด็นเรื่องจำนวนสมาชิกและการจัดกระบวนทัศน์เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ทำให้คำศัพท์ทางภาษาศาสตร์ทั้งสามคำแตกต่างกัน กล่าวคือสรรพนามมักถูกจัดให้เป็นหมวดคำปิดที่มีสมาชิกจำกัดและสามารถจัดเป็นกระบวนทัศน์ได้อย่างเป็นระบบ ส่วนหน่วยสรรพนามและคำอ้างถึงมักจัดเป็นหมวดคำเปิด เพราะสามารถมีสมาชิกได้ไม่จำกัด แต่หน่วยสรรพนามไม่จัดเป็นกระบวนทัศน์ที่ชัดเจน ในขณะที่คำอ้างถึงมีระบบการจัดสมาชิกตามประเภทเช่น สรรพนามศูนย์ คำนำหน้า หรือลักษณนาม เป็นต้น ความแตกต่างของสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึงสามารถสรุปเป็นตารางได้ในตาราง 5

ตารางที่ 5

สรุปความแตกต่างของสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างถึง

สรรพนาม	**หน่วยสรรพนาม**	**คำอ้างถึง**
มีลักษณ์ภายในประกอบกัน	มีลักษณะเดียวกับหน่วยนาม	ประกอบด้วยสรรพนาม หน่วยสรรพนาม การละคำและหน่วยอื่น เช่น ลักษณะนาม คำนำหน้า กริยาวิเศษณ์
ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์หน่วยคำ	ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์	ใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์
มีการจัดกระบวนทัศน์	ไม่มีการจัดกระบวนทัศน์	มีการจัดเป็นระบบ
เป็นได้ทั้งสรรพนามแทนและรูปบ่งชี้	ใช้เป็นรูปบ่งชี้เท่านั้น	เป็นได้ทั้งรูปแทนและรูปบ่งชี้
มีสมาชิกจำนวนจำกัด	มีสมาชิกจำนวนไม่จำกัด	มีสมาชิกจำนวนไม่จำกัด

เอกสารอ้างอิง

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิช. (2551). *วัจนปฏิบัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลธิดา กลิ่นเฟื่อง. (2544). *คำอ้างถึงบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วรรณา แสงอร่ามเรือง. (2548). *ไวยากรณ์เยอรมัน เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bloomfield, L. (1933). *Language*. London: George Allen & Unwin.

Campbell, R. N. (1969). *Noun substitues in modern Thai: A study in pronominality*. The Hague: Mouton & Co., Printers.

Cooke, J. R. (1968). *Pronominal reference in Thai, Burmese, and Vietnamese*. Berkley: University of California Press.

Crystal, D. (1999). *The Penguin dictionary of language* (2nd ed.). London: Penguin Book Ltd.

Dixon, R. M. W. (2010). *Basic linguistic theory volume 2: Grammatical topics*. Oxford: Oxford University Press.

Finkelstein, J. L. (2006). *Pocket book of English grammar for engineers and scientists*. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc.

Givon, T. (1984). *Syntax: A functional - typological introduction* (Vol. 1). Amsterdam: John Benjamins.

Halliday, M., & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Hong Kong: Sheck Wah Tong Printing Press.

Halliday, M. A. K. (1985). *An Introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.

Harley, H., & Ritter, E. (2002). Structuring the bundle. In H. J. S. H. Wiese (Ed.), *Pronouns - Grammar and Representation* (pp. 23-39). Amsterdam: John Benjamins.

Heusinger, K. (2002). Reference and representation of pronouns. In H. J. S. H. Wiese (Ed.), *Pronouns - grammar and representation*. Amsterdam: John Benjamins.

Iwasaki, S., & Ingkaphirom, P. (2005). *A reference grammar of Thai*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jen-keui Li, P. (2004). The pronominal systems in Rukai. *Selected Papers on Formosan Langauges* (Vol. 1), (pp. 415 - 442). Academia Sinica: Institute of Linguistics.

Kroeger, P. (2005). *Analyzing grammar: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kuno, S. (1987). *Functional syntax: anaphora, discourse, and empathy*. Chicago: The University of Chicago Press.

Mühlhäusler, P., & Harré, R. (1990). *Pronouns and people: The linguistic construction of social and personal identity*. Oxford: Blackwell.

Siewierska, A. (2004). *Person*. Cambridge: Cambridge University Press.

Starosta, S. (1988). *The case for Lexicase*. London and New York: Pinter Publishers.

Sweet, H. (1892). *A new English grammar* (Part I). Oxford: Clarendorn Press.

Thomas, D. (1993). *An invitation to grammar* (Revised ed.). Bangkok: Summer Institute of Linguistics and Mahidol University.

Turk, P. (2004). *Spanish grammar handbook* (2nd ed.). London: Berlitz Publishing.

Wiese, H., & Simon, H. J. (2002). Grammatical properties of pronouns and their representation. In H. J. Simon & H. Wiese (Eds.), *Pronouns-grammar and representation*. Amsterdam: John Benjamins.